

بررسی میزان رضایتمندی اساتید دپارتمان فیزیک دانشگاه تعلیم و تربیت شهید ربانی از مفردات درسی مطالعه موردی (مفردات درسی فیزیک نور، فیزیک برق و فیزیک اتم و هسته)

عبدالجبار ثقیف^۱

^۱ استاد دپارتمان فیزیک پوهنچی تعلیم و تربیت پوهنتون جوزجان

چکیده

پوهنتونها و مؤسسات تحصیلات عالی دولتی و خصوصی از جمله نهادهای مهمی محسوب می‌شوند که نقش استراتژیک در پیشبرد اهداف کشور دارند. به همین منظور، از پوهنتونها انتظار می‌رود به تولید دانش پرداخته و به تربیت نیروی انسانی متخصص و متعهد موردنیاز کشور همت گمارند. این تحقیق باهدف بررسی میزان رضایتمندی اساتید دپارتمان فیزیک دانشگاه تعلیم و تربیت شهید ربانی از مفردات درسی طی سالهای ۹۵ و ۹۶ انجام شده است. تحقیق حاضر نوع کاربردی بوده، روش نمونه‌گیری غیر تصادفی سهمیه‌ای انتخاب‌شده که به تعداد ۳ تن استادان اناث و ۷ تن استادان ذکور که مجموعاً ۱۰ تن استادان شامل این پروسه‌اند. استادان این دپارتمان دارای رتبه علمی پوهنوال، پوهندوی، پوهنمل، پوهنیار و پوهیالی می‌باشند. اطلاعات با روش مصاحبه و پرسشنامه بدست آمده است. پرسشنامه‌ها بعد از دریافت وارد نرم‌افزار SPSS گردیده آزمونهای کلموگروف اسمیرنوف و تی یک نمونه‌ای بالای آن صورت گرفت. یافته‌ها نشان می‌دهد که باگذشت زمان در بخش‌های فیزیک نور، فیزیک برق و فیزیک اتم و هسته پدیده‌های جدیدی کشف و مورد استفاده قرار می‌گیرند. پاسخ استادان دپارتمان فیزیک نسبت به پرسش‌های طرح‌شده بیان می‌کند که مفردات درسی دپارتمان فیزیک دانشگاه‌های کشور باید مطابق نیازمندی‌های محصلان جامعه با توجه به امکانات آموزشی تهیه گردد.

واژه‌های کلیدی: رضایتمندی اساتید، دپارتمان فیزیک، مفردات، نصات تعلیمی و دانشگاه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

پوهنتونها و مؤسسات تحصیلات عالی دولتی و خصوصی از جمله نهادهای مهمی محسوب می‌شوند که نقش استراتژیک در پیشبرد اهداف کشور دارند. به همین منظور، از پوهنتونها انتظار می‌رود به تولید دانش پرداخته و به تربیت نیروی انسانی متخصص و متعهد مورد نیاز کشور همت گمارند. چراکه پوهنتون را می‌توان مبدأ تحولات در هر کشور در نظر گرفت؛ به شرطی که پوهنتون، این ظرفیت را در خود ایجاد کرده باشد (پارسا، ۱۳۸۵: ۲۲).

با این توصیف مهم‌ترین سرمایه‌های هر پوهنتون اعضای هیأت علمی بوده است؛ و باید گفت که اعضای هیأت علمی، مفردات درسی و کیفیت آموزش آن‌ها بیشترین تأثیر بر بهره‌وری دارد. با وجودیکه در سالهای اخیر مسئله بروز رسانی مفردات درسی از مباحث مهم و قابل توجه در وزارت تحصیلات عالی افغانستان بوده اما اکثر اساتید از مفردات درسی غیرکارا شکایت دارند (بل‌دیراک، ۱۳۶۳: ۶۲).

مفردات درسی دیپارتمنت فزیک دانشگاه تعلیم و تربیه شهید استاد ربانی مدت‌ها بدین سو بروز رسانی نگردیده و از مفردات سالهای قبل استفاده می‌گردد. بر اساس گفته‌های اساتید این دیپارتمنت در بعضی بخش‌های علم فزیک مانند فزیک برق، فزیک نور و فزیک اتم هسته مطالب جدید کشف و در مفردات درسی دانشگاه‌های کشورهای پیشرفته گنجانده شده، تدریس می‌گردد؛ اما در مفردات درسی دیپارتمنت فزیک کشور ما چنین چیزی درج نگردیده است. از طرف دیگر نارضایتی اساتید این دیپارتمنت در قسمت ترتیب نحوه تدریس مضامین مختلف این رشته بوده که در بعضی مضامین تخصصی از سمستر اول تا سمستر آخر ترتیب محتوا در نظر گرفته نشده است، مثلاً تجارب فزیک قبل از نور موجی، استرومومی، فزیک برق تدریس می‌شود؛ درحالی که بهتر است تجارب فزیک در سمسترهای آخر تدریس شود. نبود ترتیب محتوای مضامین تخصصی می‌تواند اساتید و دانشجویان نسبت به مفردات کم علاقه گردیده و باعث نارضایتی‌شان گردد.

پیشینه تحقیق

عبدالحق و دیگران، به بررسی وضع نصاب تعلیمی، مفردات درسی و چگونگی سیستم کزیدت در پوهنتون کابل پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که نصاب تعلیمی فعلی پوهنتون کابل جوابگوی نیازمندی‌های محصلان و ایجابات زمان حاضر نبوده؛ بخاطریکه نصاب تحصیلی آن متناسب به نصاب تعلیمی جوامع بین‌المللی نیست. تنها نصاب تحصیلی انجنیری و کمپیوتر ساینس که نصاب جدید تهیه گردیده نسبتاً جوابگوی نیازمندی‌های استادان و محصلان می‌باشد. ایماق، انیسه، بررسی نقش لابراتوار در یادگیری مضامین فزیک در دیپارتمنت فزیک پوهنهی علوم طبیعی پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که استفاده از

لابراتوارها باعث تغییرات مثبت در روش تدریس گردیده و دریادگیرندگان حس کنجکاوی و ابتکار را بیدار می‌نماید تا آنها بتوانند در آینده با داشتن ظرفیت بلند علمی مصدر خدمت مردم قرار بگیرند؛ اما کمبود امکانات لابراتواری، عدم توجه جدی مسئولین به لابراتوار، نداشتن مهارت و تجربه کافی استادان و نبود زمان اختصاص یافته به فعالیت‌های لابراتواری محصلان نمی‌توانند اندوخته‌هایشان را به زندگی واقعی‌شان ارتباط داده از آن استفاده نمایند (سرداری، ۱۳۸۲: ۲۵).

بوذر جمهری و نفیسی مقدم، رضا؛ دیدگاه دانشجویان پزشکی دانشگاه شهید صدوقی در مورد تغییر سرفصل‌های درس فزیک پزشکی پرداختند. این پژوهش از نوع توصیفی مقطعی بر روی ۹۶ دانشجوی پزشکی دانشگاه متذکره در سالهای ۱۳۸۹-۱۳۹۰ با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انجام شده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که تغییر سرفصل‌های فزیک پزشکی با گرایش فزیک کاربردی بخصوص در زمینه روش‌های تصویربرداری مدرن پزشکی مورد توافق دانشجویان است.

محمدی، مهدی و ترک‌زاده جعفر در سال ۱۳۹۰ به بررسی مقایسه‌ی رضایت دانشجویان از کیفیت برنامه درسی و عملکرد استادان و کارکنان دانشکده‌ی علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شیراز پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که دانشجویان زن رضایت بالاتری از کیفیت عملکرد استادان خود دارند، میزان رضایت دانشجویان مرد وزن از کیفیت عملکرد کارکنان و کیفیت برنامه درسی، تفاوت چندانی وجود ندارد، میزان رضایت دانشجویان رشته‌های مختلف از کیفیت عملکرد کارکنان و کیفیت برنامه درسی، تفاوت معناداری وجود ندارد واژ دیدگاه دانشجویان بالاترین کیفیت عملکرد، متعلق به اساتید آموزش پیش دبستانی و پایین‌ترین کیفیت عملکرد، متعلق به اساتید علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و در کلیه رشته‌ها، بالاترین میزان رضایت دانشجویان از کیفیت دروس تخصصی و پایین‌ترین رضایت از دروس عملی بوده است.

به نقل قول از میرکمال، فردین پور، یونس کریمی، عوامل پیش‌بینی کنندگی رضایتمندی دانشجویان مهندسی از کیفیت برنامه درسی معادلات دیفرانسیل پرداختند. یافته‌های این تحقیق بیان می‌شود اینکه هشت عواملی (مدل‌سازی، تدریس، مفید بودن، هدفمند بودن، ارزشیابی، کارگروهی، تعامل و امکانات) برای پیشگیری از نارضایتی از کیفیت برنامه درسی معادلات دیفرانسیل عادت متناسب دارد (میرکمال، ۱۳۸۷: ۱۲).

سوال اصلی تحقیق:

عواملی که باعث عدم رضایتمندی اساتید دیپارتمنت فزیک از مفردات درسی گردیده کدام‌ها اند؟

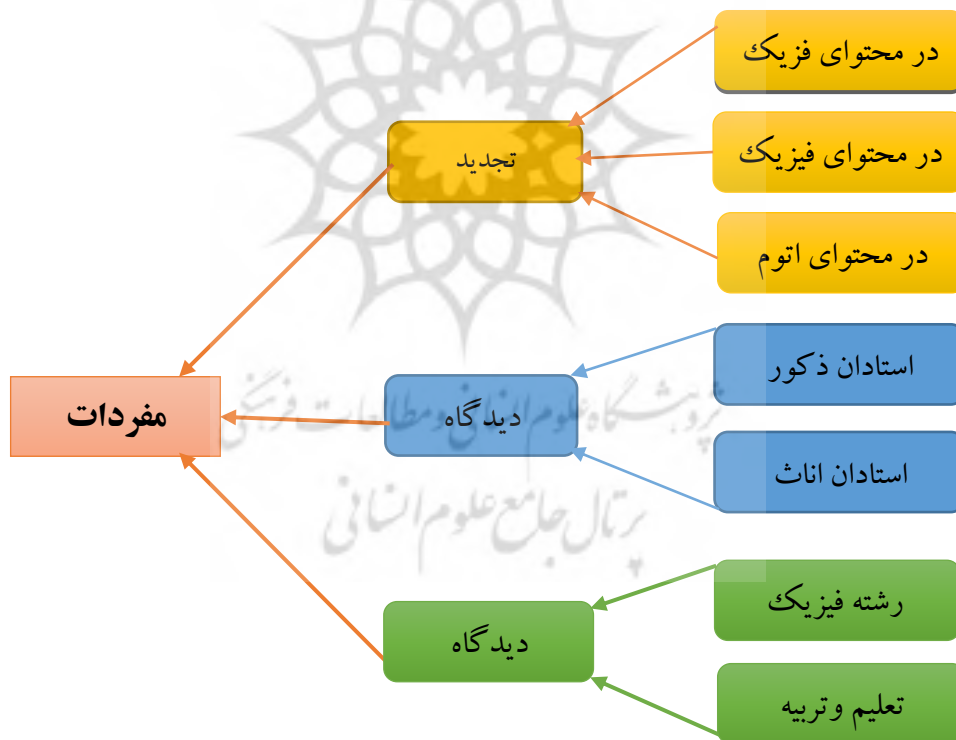
سؤالات فرعی:

- میزان نارضایتی استادان دیپارتمنت فزیک دانشگاه تعلیم و تربیه شهید استاد ربانی از مفردات درسی درسالهای ۱۳۹۵-۱۳۹۶ تا چه حد است؟

فرضیه های تحقیق

- به نظر می رسد که نارضایتی استادان دیپارتمنت فیزیک از مفردات درسی، عدم تجدید مفردات درسی باشد.
- ممکن است در بخش فزیک نور موضوعات جدیدی اضافه شده باشد.
- امکان دارد که در بخش فزیک برق موضوعات جدید اضافه نگردیده باشد.
- ممکن است مفردات درسی فزیک اتوم و هسته موضوعات جدید باشد.
- به نظرمی رسد لکچر نوت های موجوده حداقل امکان نیازمندی های عصر حاضر را رفع نمایند.

مدل تحلیلی تحقیق

روش تحقیق

تحقیق حاضر نوع کاربردی بوده، روش نمونه گیری غیر تصادفی سهمیه ای انتخاب شده که به تعداد ۳ تن استادان اناث و ۷ تن استادان ذکور که مجموعاً ۱۰ تن استادان شامل این پروسه اند. استادان این دیپارتمنت

دارای رتبه علمی پوهنوال، پوهندوی، پوهنمل، پوهنیار و پوهیالی می‌باشند. اطلاعات با روش مصاحبه و پرسشنامه بدست آمده است.

پرسشنامه ها بعد از دریافت وارد نرم‌افزار SPSS گردیده آزمونهای کلموگروف اسمیرنوف و تی یک نمونه‌ای بالای آن صورت گرفت.

تجزیه و تحلیل

جدول (۱) آمار توصیفی پاسخ‌دهندگان نظر به سن

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	۲۶-۳۰	۲	۲۰.۰	۲۰.۰	۲۰.۰
	۳۱-۳۵	۳	۳۰.۰	۳۰.۰	۵۰.۰
	۳۶-۴۰	۳	۳۰.۰	۳۰.۰	۸۰.۰
	۴۱	۲	۲۰.۰	۲۰.۰	۱۰۰.۰
Total		۱۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

جدول (۱) آمار توصیفی پاسخ‌دهندگان نظر به سن نشان می‌دهد که از جمله ۱۰ تن ۲ تن بین سنین ۲۶ - ۳۰، ۳ تن بین سنین ۳۱ - ۳۵، ۳ تن بین سنین ۳۶ - ۴۰ و ۲ تن بیشتر از ۴۱ سال سن داشتند که بر اساس فیصدی به ترتیب ۲۰٪، ۳۰٪، ۳۰٪ و ۲۰٪ می‌باشد (یافته‌های تحقیق).

جدول (۲) آمار توصیفی پاسخ‌دهندگان نظر به وضعیت تأهل

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	مجرد	۴	۴۰.۰	۴۰.۰	۴۰.۰
	متاهل	۶	۶۰.۰	۶۰.۰	۱۰۰.۰
Total		۱۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

جدول (۲) آمار توصیفی پاسخ‌دهندگان در مورد وضعیت تأهل نشان می‌دهد که از جمله ۱۰ تن، ۴ تن مجرد و ۶ تن متاهل می‌باشد (یافته‌های تحقیق).

جدول (۳) آمار توصیفی پاسخ‌دهندگان نظر به جنسیت

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	مرد	۷	۷۰.۰	۷۰.۰	۷۰.۰
	زن	۳	۳۰.۰	۳۰.۰	۱۰۰.۰
Total		۱۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

جدول (۳) در مورد جنسیت پاسخ دهندگان نشان می دهد که ۷ تن مرد و ۳ تن زن بوده که بر اساس فیصدی به ترتیب ۷۰٪ و ۳۰٪ می باشد (یافته های تحقیق).

جدول (۴) آمار توصیفی پاسخ دهندگان نظر به درجه تحصیل

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid لیسانس	۴	۴۰.۰	۴۰.۰	۴۰.۰
ماستر	۴	۴۰.۰	۴۰.۰	۸۰.۰
دکتر	۲	۲۰.۰	۲۰.۰	۱۰۰.۰
Total	۱۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

جدول (۴) در آمار توصیفی پاسخ دهندگان نظر به درجه تحصیل نشان می دهد که از جمله ۱۰ تن ۴ لیسانس، ۴ ماستر و ۲ دکتر بوده که بر اساس فیصدی به ترتیب ۴۰٪، ۴۰٪ و ۲۰٪ می باشد (یافته های تحقیق).

جدول (۵) آمار توصیفی پاسخ دهندگان نظر به رتبه علمی

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid پوهیالی	۱	۱۰.۰	۱۰.۰	۱۰.۰
پوهنیار	۲	۲۰.۰	۲۰.۰	۳۰.۰
پوهنمل	۲	۲۰.۰	۲۰.۰	۵۰.۰
پوهندوی	۳	۳۰.۰	۳۰.۰	۸۰.۰
پوهنوال	۱	۱۰.۰	۱۰.۰	۹۰.۰
پوهاند	۱	۱۰.۰	۱۰.۰	۱۰۰.۰
Total	۱۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

جدول (۵) آمار توصیفی پاسخ دهندگان نظر به رتبه علمی نشان می دهد که از جمله ده استاد یک تن پوهیالی، دو تن پوهنیار، دو تن پوهنمل، سه تن پوهندوی، یک تن پوهنوال و یک تن پوهاند می باشد (یافته های تحقیق).

جدول (۶) اعتبار پرسشنامه

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.۹۷۸	۱۶

جدول (۶) مقدار الفای کرونباخ را نشان می‌دهد از آنجایی که مقدار آلفا ۰,۹۷ بدست آمده، پرسشنامه دارای اعتبار می‌باشد (یافته‌های تحقیق).

جدول (۷) آمار توصیفی آزمون تی یک نمونه‌ای

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
مفردات درسی فزیک برق تا چه حد نیازمند بروز رسانی است.	۱۰	۲,۷۰۰۰	.۹۴۸۶۸	.۳۰۰۰۰
مفردات درسی فزیک نور تا چه حد نیازمند بروز رسانی است.	۱۰	۲,۹۰۰۰	.۷۳۷۸۶	.۲۳۳۳۳
مفردات درسی فزیک اتم و هسته تا چه حد نیازمند بروز رسانی است.	۱۰	۳,۰۰۰۰	.۶۶۶۶۷	.۲۱۰۸۲
تا چه حد مفردات درسی اتم و هسته مطابق مفردات کشورهای دیگر است.	۱۰	۲,۲۰۰۰	.۷۸۸۸۱	.۲۴۹۴۴
تا کدام حد در مفردات درسی فزیک نور موضوعات جدید گنجانیده شده است.	۱۰	۲,۸۰۰۰	.۹۱۸۹۴	.۲۹۰۵۹
تا کدام حد در مفردات درسی فزیک برق موضوعات جدید گنجانیده شده است.	۱۰	۳,۴۰۰۰	.۹۶۶۰۹	.۳۰۵۵۱
تسلسل بین موضوعات محتوای فزیک نور چه اندازه است.	۱۰	۳,۰۰۰۰	.۸۱۶۵۰	.۲۵۸۲۰
تسلسل بین موضوعات محتوای فزیک اتم و هسته تا چه اندازه است.	۱۰	۲,۷۰۰۰	.۹۴۸۶۸	.۳۰۰۰۰
مواد و لکچر نوت های موجود کدام حد مطابق نیازهای عصر حاضر تهیه گردیده است.	۱۰	۲,۰۰۰۰	.۸۱۶۵۰	.۲۵۸۲۰
مفردات تا کدام حد با تکنالوژی امروزی مطابقت دارد.	۱۰	۲,۴۰۰۰	.۶۹۹۲۱	.۲۲۱۱۱
مفردات درسی تا چه اندازه نیازمندی های محصلان را مرفوع می‌سازد.	۱۰	۲,۷۰۰۰	.۶۷۴۹۵	.۲۱۳۴۴
میزان رضایتمندی شما از مفردات درسی تا چه حد است.	۱۰	۲,۳۰۰۰	.۹۴۸۶۸	.۳۰۰۰۰
به نظر شما در این اواخر مفردات درسی دیپارتمنت فزیک تا چه حد بروز شده است.	۱۰	۲,۶۰۰۰	.۹۶۶۰۹	.۳۰۵۵۱
اگر مفردات درسی بروز رسانی شود؛ علاقمند هستید.	۱۰	۳,۰۰۰۰	.۸۱۶۵۰	.۲۵۸۲۰

نتیجه گیری

هدف از این تحقیق دریافت عوامل نارضایتی استادان دیپارتمنت فزیک از مفردات درسی و ارائه بهترین اصول برای تهیه مفردات درسی مؤثر در این رشته می‌باشد. بدین ملحوظ نتایج و یافته‌های که از طریق پرسشنامه‌ها و مصاحبه‌ها دریافت گردیده است نشان می‌دهد که باگذشت زمان در بخش‌های فزیک نور، فزیک برق و فزیک اتم و هسته پدیده‌های جدیدی کشف و مورد استفاده قرار می‌گیرند. پاسخ استادان

دیپارتمنت فزیک نسبت به پرسشهای طرح شده بیان می کند که مفردات درسی دیپارتمنت فزیک دانشگاه های کشور باید مطابق نیازمندی های محصلان جامعه با توجه به امکانات آموزشی تهیه گردد.

پیشنهادها

- در رابطه به مفردات درسی هر مضمون رشته فزیک بررسی صورت گیرد.
- مطالب سودمند افزود و مطالب غیرضروری حذف شود.
- در تهیه مفردات درسی رشته فزیک دیدگاه استادان و دانشجویان تشریح شود.
- مفردات درسی رشته فزیک مطابق به امکانات آموزشی تدوین گردد.
- در رابطه به مفردات درسی تمام دانشگاه های رشته فزیک ارزیابی صورت گیرد.
- وزارت تحصیلات در تهیه مفردات درسی مناسب، جامع و بین المللی تحقیقات زیادی روی دست گیرد.

مأخذ:

۱. آلبرت اینشتین. (۱۳۸۳). تأثیر ماکسول بر ساخت مفهوم واقعیت فیزیکی، ترجمه محمدرضا کلاهچی، مجله فزیک، سال ۲۲، شماره ۳ و ۴، ص ۱۲۲.
۲. پارسا، عبدالله. (۱۳۸۵). بررسی عوامل مؤثر بر برنامه ی درسی اجرا شده و برنامه درسی آموخته شده در دوره های کارشناسی دانشگاه شیراز بر اساس الگوی سه عاملی بیگز. رساله دکتری برنامه درسی، دانشگاه شیراز.
۳. پل دیراک. (۱۳۶۳). در بایست های نظریه فیزیکی بنیادی، ترجمه محی الدین شیخ الاسلامی، مجله فزیک، جلد ۲، شماره ۲۲، ص ۷۳.
۴. جرج گاموف. (۱۳۷۹). سرگذشت فزیک، رضا اقصی، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ترجمه حسن فروزند، انتشارات نخبگان.
۵. ریچارد فاینمن. (۱۳۸۶). قانون گرانش نمونه ای از قوانین فیزیکی، ترجمه رضا بهاری، مجله فزیک، جلد ۲۲، شماره ۳، ص ۲۲۲.
۶. سرداری، حمید رضا. (۱۳۸۲). نحوه اجرای کریکولوم درسی پزشکی. چاپ اول، تهران، انتشارات امید، ص ۲۳-۲۵.
۷. فتحی واجار گاه، ک و شفیعی، ن. (۱۳۸۶). بررسی کیفیت برنامه درسی دانشگاهی (مورد برنامه درسی آموزش بزرگسالان). مطالعات برنامه درسی، دوره ۲. شماره ۵ صص ۱-۶.

۸. کلاین، فرانسس. (۱۳۶۹). استفاده از یک مدل تحقیقاتی به عنوان راهنمای فرایند برنامه ریزی درسی. ترجمه محمود مهر محمدی. فصلنامه تعلیم تربیت، ۲۱.
۹. میر کمالی، س. (۱۳۸۳). رهبری مدیریت دانشگاهی، اولین همایش راهکارهای ارتقای کیفی دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی نیروهای مسلح، تهران.
۱۰. ورنر هایزنبرگ. (۱۳۸۳). باز تعبیر کوانتومی رابطه های سینماتیکی و مکانیکی، ترجمه احمد شریعتی، مجله گاما، شماره ۲۲، ص ۲۵.

